

Тема уроку:

«ЛІРИКА ЗБІРКИ ІВАНА ФРАНКА З ВЕРШИН І НИЗИН. ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО КОМПОЗИЦІЮ ЗБІРКИ.

ФРАНКОВА КОНЦЕПЦІЯ ПОСТУПУ ЛЮДСТВА, ВИРАЖЕННЯ НЕЗЛАМНОГО ОПТИМІЗМУ (ГІМН (ЗАМІСТЬ ПРОЛОГА))»

Мета (формувати компетентності): *предметні*: літературознавчу: знання композиції збірки «З вершин і низин». пояснення назви основних віршів збірки, характеристика образу «вічного революціонера». аналіз поетичних текстів, висловлення власної думки про актуальність поезії для сучасності; розрізнення засобів художнього увиразнення в поезіях; *ключові*: комунікативну: навички роботи в групі, уміння дискутувати з приводу порушених проблем; інформаційну: уміння знаходити потрібну інформацію; емоційну: формування переконання за будь-яких обставин залишатися з народом, його цінностями.

Обладнання: портрет Франка, репродукція картини «Сікстинська мадонна». Рафаеля.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Демонстрування презентації «Творчість І. Франка в музиці». (випереджувальне завдання)

2. Робота в парах «Перевір товариша».

Учні, обмінявшись тестовими завданнями, які складали вдома, виконують їх. Потім одне одного перевіряють.

3. «Цікава арифметика».

* 600 — стільки книжок було в особистій бібліотеці бідного гімназиста І. Франка.

* 6000 — дослідникам стільки відомо творів Франка.

* 50 — томів містить його повне зібрання творів.

* 100 — томів планується видати.

* 10 — повістей написав Франко.

4. Асоціативний диктант

Коваль, Ольга Рошкевич, Марія Кульчицька, «На Великдень 1871 року». поліглот, Нобелівська премія, Нагуєвичі, Ясениця Сільна, Джеджалик, Дрогобич, «Захар Беркут». 14.

5. Літературний диктант

1. Іван Якович Франко народився... 27 серпня 1865 року в с. Нагуєвичі Дрогобицького повіту у Східній Галичині.
2. Про своє раннє дитинство Франко розповів у творах... «У кузні». «Малий Мирон». «Злісний Сидір».
3. Дружиною І. Франка була... *Ольга Хоружинська*.
4. Перший арешт відбувся... 1877 року, другий... — 1880, третій... — 1889.
5. 1893 року Франко захистив... докторську дисертацію у Віденському університеті.
6. Стає студентом... *Львівського університету*.
7. 40-річний ювілей творчої діяльності І. Франко святкували 1914 року.
8. «Подібно до легендарного Данко, розірвавши свої груди, він дістав вогнене серце і освітив ним шлях до визволення свого народу». так сказав про Франка... *А. Кримський*.
9. Виховував Франка, допомагав здобувати освіту після смерті батьків... *вітчим*.
10. Франко здобував освіту у... *сільській початковій школі, у Дрогобицькій гімназії, у Львівському університеті*.
11. Бронзову фігуру каменяра, що розбиває скалу, встановлено... *на могилі Франка*.
12. Франко помер... *у Львові 28 травня 1916 року*.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У складній картині розвитку лірики другої половини ХІХ — початку ХХ століть Іван Франко посідає одне з найвагоміших місць в українській та європейській поезії. Поет розширив тематичні, стильові і жанрові можливості української лірики. Громадянська, інтимна, пейзажна, сатирична, філософська лірика митця порушує важливі проблеми буття людини, витворює складну систему мотивів і образів, почуттів і переживань.

Великої слави письменник зажив завдяки поетичним збіркам «З вершин і низин». (1887), «Зів'яле листя». (1896), «Мій Ізмарагд». (1898).

IV. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Слово вчителя

Важливим етапом у розвитку української поезії був вихід збірки «З вершин і низин». Франкова збірка після «Кобзаря». Тараса Шевченка була другою поетичною книгою, що мала загальноукраїнське значення. Збірка «З вершин і низин». уперше видана 1887 р., а 1893 р. доповнена і перевидана. До першого видання була уведена незначна частина поезій, написаних протягом 1877-1887 років. Друге видання — значно розширене, організоване за поетичними циклами, жанрово й стилістично багатofункціональне, тематично різнопланове — можна вважати взірцем в українській літературі кінця ХІХ століття.

Перший розділ збірки «Deprofundis». («З низин»). складається з циклів «Веснянки». «Осінні думи». «Скорботні пісні». «Нічні думи». «Думи пролетарія». і «Excelsior». («З вершин»). За назвою цього розділу і останнього його циклу названо книгу І. Франка. Ця поетична збірка репрезентувала двадцятилітній поетичний досвід і присвячена Ользі Хоружинській.

Відкриваємо першу сторінку — звучить Франковий гімн вічному революціонерові — безсмертному народові, що віками йде боротися «за поступ, щастя й волю». Краща, свідоміша часточка цього народу — «дух, наука, думка, воля». — завжди попереду. А мета у всіх одна: «Не ридать, а добувать, хоч синам, як не собі, кращу долю в боротьбі».

Коцюбинський казав, що Франкові вірші «просяться часто в музику». «Закличним маршем». написаним композитором Людкевичем, звучить «Гімн». Івана Франка, який ста одним із кращих зразків української музичної класики.

2. Робота над віршем «Гімн».

2.1. Літературний диктант.

1. Протиставлення людських характерів, обставин, композиційних елементів тощо... (*Антитеза*)
2. Один із видів повтору (синтаксичного, лексичного, ритмічного, аналогія... (*Паралелізм*))
3. Повторення у віршованій формі однакових приголосних звуків для підсилення виразності художньої мови... (*Алітерація*)
4. Інакомовне відображення абстрактного поняття, передане за допомогою конкретного образу... (*Алегорія*)
5. Слова та вислови, використовувані в переносному смислі (коли ознака одного предмета переноситься на інший)... (*Тропи*)

2.2. Звучить аудіозапис «Гімну».

«Гімн». є кращим зразком політичної лірики, пройнятою мотивами мужності й визвольної боротьби.

2.3. Бесіда.

- * Які особливості поетичного стилю поезії «Гімн». Обґрунтуйте свою думку.
- * Чому Франко називає дух нації силою, що «тіло рве до бою». Обґрунтуйте свою думку.
- * Для чого вижито протиставлення п'ятьми цьому духові нації?

2.4. Ідейно-художній аналіз поезії.

Літературний рід: лірика.

Вид лірики: громадянська.

Жанр: гімн (ліричний вірш).

Провідний мотив: боротьба народних мас за світле майбутнє, несхитна віра в їхню перемогу.

Віршований розмір: чотиристопний хорей з пірихієм.

Тип римування: суміжне.

Саме «Вічний революціонер». миттєво приніс Франкові популярність, а ще більшого розголосу твір набув у 1905 році, коли М. Лисенко поклав його на музику.

«Вічний революціонер». на межі ХІХ й ХХ ст., як і «Заповіт». Т. Шевченка, став одним із неофіційних гімнів бездержавного українського народу.

3. Слово вчителя

Окрасою збірки «З вершин і низин». стали цикли сонетів («Вільні сонети». «Тюремні сонети»). які приваблюють читачів не тільки своєю класичною витонченою формою, а й високими ідеями добра й краси як вічних світлих категорій буття людини. Показовим у цьому плані є сонет «Сікстинська мадонна». (1881).

3.1. Теорія літератури.

Сонет — це ліричний вірш, що складається з чотирнадцяти рядків п'ятистопного або шестистопного ямба: двох чотиривіршів (катренів) із

перехресним римуванням і двох тривіршів (терцин) з установленою формою римування: абаб, абаб, ввд, еед. У сонеті перший вірш містить тезу, другий — антитезу, а тривірші — синтез, так званий сонетний замок, що завершується переважно чотирнадцятим рядком.

Виник сонет в італійській літературі на початку XIII століття, започаткований Джокото да Лентіно. Особливий внесок зробили Данте Аліг'єрі, Ф. Петрарка та В. Шекспір.

4. Робота над текстом сонета «Сікстинська мадонна».

4.1. Вступне слово.

Свій захват жінкою-матір'ю, безсмертним полотном Рафаеля «Сікстинська мадонна». І. Франко висловив у формі сонета. У Мадонні поет вбачає богиню, «райську рожу». і, хоч не знайшов для себе богів на небесах, цій — поклониться, як богині. Краса мадонни не казкова, а земна — щира, добра, ніжна. А справжнє мистецтво, яким є картина «Сікстинська мадонна». — вічне.

4.2. Слухання сонета «Сікстинська мадонна». в аудіозапису.

4.3. Аналіз сонету за схемою.

Схема аналізу ліричного твору

1. Жанрова своєрідність твору.
2. Мотив, своєрідність його розгортання.
3. Образ ліричного героя.
4. Композиційна структура.
5. Художні засоби (*тропи*), мова твору.
6. Ритм, рима, спосіб римування, строфа.

4.4. Виразне читання учнями сонета «Сікстинська мадонна».

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- * Чому Франко говорить, що схиляється перед Пречистою Дівою?
- * Якими словами підкреслена цінність шедевра Рафаеля?

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Підготувати повідомлення про коханих жінок І. Франка.

